

«مروری بر

اوضاع

اقتصادی نیجریه»

۱. وضعیت عمومی

آبی در داخل نیجریه دریاچه چاد در شمال شرقی این کشور و در امتداد مرزهای نیجر، کامرون و چاد است.

نیجریه پرجمعیت‌ترین کشور افریقا است و آخرین آمار رسمی منتشره جمعیت این کشور را در اواسط سال ۱۹۸۷ معادل ۱۱۲/۳ میلیون نفر نشان می‌دهد.^۳ براساس برآوردهای سازمان ملل در سال ۱۹۸۲، ۲۱ درصد از جمعیت این کشور شهرنشین و ۷۹ درصد بقیه روستائین بوده‌اند. غالب مردم نیجریه سیاهپوست هستند و اقلیت سفیدپوستی نیز در این کشور بسر می‌برند. اسلام و مسیحیت بیشترین پیروان را دارند و بقیه مردم پیرو ادیان سنتی و محلی می‌باشند.

پایتخت نیجریه شهر لاگوس است که در سال ۱۹۸۰ جمعیت آنرا معادل سه میلیون نفر تخمین زده بودند. این شهر در جنوب

جمهوری فدرال نیجریه در ساحل غربی افریقا و در کناره خلیج گینه، بین ۲ تا ۱۵ درجه طول شرقی و ۴ تا ۱۴ درجه عرض شمالی واقع شده است. نیجریه از غرب به کشور بنین، از شمال به نیجر، از شرق به کامرون و چاد و از جنوب به خلیج گینه در اقیانوس اطلس محدود می‌شود. این کشور با ۹۲۳۷۶۸ کیلومتر مربع مساحت بزرگترین کشور ساحل خلیج گینه محسوب می‌گردد.

کشور نیجریه به سبب نزدیکی به اقیانوس اطلس و خط استوا، دارای آب و هوایی استوائی (گرم و مرطوب و پر باران) است. رودهای زیادی در نیجریه جریان دارند ولی مهمترین آنها رود نیجر و رود بنوئه^۱ هستند که در لوکوجا^۲ بهم پیوسته و وارد خلیج گینه می‌شوند. تنها منبع بزرگ

(1): Benue

(2): Lokoja

(3): EIU, *Nigeria: Country Report No. 2 1989* (London: EIU Pub., 1989) p. 11.

غربی کشور نیجریه و در ساحل خلیج گینه واقع شده و مهمترین بندر تجاری و صنعتی نیجریه می باشد. از دیگر شهرهای عمده این کشور می توان از کانوا^۱، بایوجی^۲، ایبادان^۳، انوگو^۴ و هارکورت^۵ نام برد.

۲- ویژگیهای اقتصادی

گسترش تولید نفت در خلال دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ باعث گردید تا نیجریه از یک کشور کشاورزی به یک صادرکننده بزرگ نفت مبدل گردد. استخراج این ماده که در حال حاضر حدود ۹۰ درصد از درآمدهای خارجی نیجریه را تشکیل می دهد، باعث رشد اقتصادی در این کشور گردید. براساس آمارهای بانک جهانی متوسط رشد تولید ناخالص داخلی این کشور در دوره ۱۹۶۰-۷۰ معادل ۳/۱ درصد و در دوره ۱۹۷۰-۸۰ معادل ۶/۵ درصد در سال بوده ضمن اینکه اتکاء به درآمدهای نفتی بدون اشکال نبوده است. تغییر در شرایط بازارهای جهانی نفت باعث بروز نوسانات قابل توجهی در درآمدهای ارزی دولت گردیده و برنامه ریزی اقتصادی این کشور را با مخاطراتی روبرو ساخته است.

در چهارمین برنامه توسعه ملی (۱۹۸۱-۸۵) که بطور رسمی از مارس ۱۹۸۱ شروع شد، هزینه سرمایه گذاری در

طول پنج سال - در مقایسه با ۵۳ میلیارد نایرا در برنامه سوم - به ۸۲ میلیارد نایرا افزایش یافت^۶. از ویژگیهای این برنامه تفویض وظایف سرمایه گذاری به مقامات دولتهای محلی بود که برای اولین بار صورت می گرفت. تولیدات کشاورزی، آموزش و تقویت امکانات زیربنایی کشور، بخصوص تامین آب، برق و ارتباطات در این برنامه مورد تاکید قرار گرفته بودند و در مورد مسکن، بهداشت و تولیدات دیگر نیز توجه خاصی مبذول گردیده بود.

خط مشی اصلی برنامه بکارگیری عایدات نفتی به منظور فراهم کردن توسعه همه جانبه در ظرفیت های تولیدی و ایجاد یک زیربنای محکم جهت رشد و خود کفایی و توسعه سریع بوده است. از ۸۲ میلیارد نایرا ۷۰/۵ میلیارد نایرا (۸۶ درصد) به بخش سرمایه گذاری طرح ریزی شده در این برنامه دولتی و ۱۱/۵ میلیارد نایرا (۱۴ درصد) به بخش خصوصی اختصاص یافته بود.

از ۷۰/۵ میلیارد نایرا سرمایه گذاری بخش عمومی، دولت فدرال (۴۲/۵)، دولتهای ایالتی ۲۴ و دولتهای محلی ۴ میلیارد نایرا را بخود اختصاص داده بودند که این سرمایه گذاریها در چهار گروه اقتصادی، اجتماعی، توسعه محیط و امور جاری صورت می گرفت. در این میان بخش های اقتصادی ۴۰/۵ میلیارد نایرا (۵۷/۹ درصد) از کل

(1): Kano (2): Bauchi (3): Ibadan (4): Enugu (5): Harcourt

۶. در سال ۱۹۸۱ هر نایرا برابر با ۱/۶۳ دلار امریکا بوده است.

هزینه سرمایه‌گذاری را بخود اختصاص می‌دادند و سهم گروه‌های دیگر بترتیب ۱۷/۴، ۱۵/۹ و ۸/۸ درصد بود.

بخش حمل و نقل با اختصاص ۱۰/۵ میلیارد نایرا (۱۵ درصد از کل سرمایه‌گذاری بخش عمومی) بیشترین سهم را دارا بود و آموزش با ۷/۵ میلیارد نایرا (۱۰/۸ درصد از کل سرمایه‌گذاری بخش عمومی) در مقام بعد قرار داشت. سهم بخش کشاورزی به ۸ درصد محدود می‌گردید که نسبت به ۵ درصد در برنامه قبل افزایش اندکی داشت. هدف اصلی در بخش کشاورزی رسیدن به خودکفائی در تولید مواد غذایی در طول برنامه، از طریق افزایش بهره‌وری روستائیان کم‌سرمایه بوده است. برای این منظور وام‌های کوتاه و میان‌مدت از طریق بانک تعاونی و کشاورزی نیجریه و طرح ضمانت اعتبارات کشاورزی در اختیار کشاورزان قرار گرفت. صاحبان مؤسسات خصوصی نیز از طریق معافیت‌های مالیاتی و بخشودگی حقوق گمرکی واردات ماشین‌آلات زراعی، به تأسیس مزارع بزرگ و وسیع تشویق شدند. سهم شدن دولت در تولید کشاورزی بطور اخص از طریق مشارکت با بخش خصوصی پیش‌بینی شده بود.

لکن این برنامه به افزایش استقراض خارجی و بدهیهای تجاری منجر گردید و در عمل به اهداف خود دست نیافت. کل سرمایه‌گذاری انجام شده در طول برنامه — بر

طبق برآوردهای غیررسمی — تنها ۴۰ درصد از مبلغ موردنظر بود. شروع برنامه توسعه بعدی نیز بدلیل شرایط اضطراری کشور به تعویق انداخته شد و در عوض در اواسط سال ۱۹۸۶ دولت نیجریه «برنامه تعدیل ساختاری»^۱ اقتصاد را که قرار بود از ژوئیه ۱۹۸۶ تا ژوئن ۱۹۸۸ ادامه یابد اعلام نمود. اهداف این برنامه عبارت بودند از: تغییر ساختار اقتصاد کشور، توسعه بخش‌های غیرنفتی، کاهش سهم واردات در تولیدات داخلی، رسیدن به خودکفائی در مواد غذایی و دادن نقش بیشتر به بخش خصوصی.

همراه با این برنامه، سیستم دوگانه نرخ ارز و اصلاحاتی از قبیل: حذف مجوز واردات، کاهش و تنظیم مجدد عوارض وارداتی، حذف عوارض صادراتی و سیاست‌های مدیریت تقاضا جهت جلوگیری از تورم ناشی از کاهش ارزش پول داخلی بکار گرفته شدند. برنامه پنجساله بعدی حذف و بجای آن یک برنامه ۱۲ تا ۱۵ ساله با برنامه‌های گردان^۲ سه ساله جایگزین شد که قرار است از سال ۱۹۹۰ آغاز شود.

۳- تولید ناخالص داخلی و رشد آن

علسی رغم ۲۹ درصد رشد در تولید ناخالص داخلی واقعی در خلال سالهای ۱۹۷۴-۷۸، تولید ناخالص داخلی نیجریه در سال ۱۹۸۷ تنها ۷/۵ درصد بیش از تولید

(1): Structural Adjustmant Programme (SAP)

(2): Rolling Plans

تولید ناخالص داخلی (GDP) نیجریه طی سالهای ۱۹۸۴-۸۹

سال	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷	* ۱۹۸۸	** ۱۹۸۹
شرح	۷۰/۱	۸۰/۲	۸۲/۹	۱۰۷/۶	۱۲۵	۰۰۰
تولید ناخالص داخلی به قیمت های جاری (میلیارد نایرا)						
رشد GDP واقعی (درصد)	-۵/۵	۱/۲	-۲/۱	۱/۸	۴/۱	۲

• - ارقام غیرقطعی

•• - پیش بینی

ماخذ: EIU, *Nigeria: Country Report No. 2 1989* (London: EIU Pub., 1989) PP. 2,4.

بیکاری مرز مشخصی وجود ندارد، هرگونه آمار و ارقام در این زمینه ها باید با احتیاط فراوان مورد بحث قرار گیرد. در مناطق روستائی افراد بصورت فصلی بکار می پردازند و در دوره برداشت محصولات حتی کمبود کارگر وجود دارد. و این در حالی است که بیکاری در شهرها یک مشکل بزرگ اقتصادی - اجتماعی است.

در سال ۱۹۷۰ کل شاغلین این کشور حدود ۲۲/۲ میلیون نفر بودند که از این تعداد حدود ۱۳/۸ میلیون نفر در بخش کشاورزی، ۳/۱ میلیون نفر در بخش صنایع و حدود ۵/۴ میلیون نفر در بخش خدمات بکار مشغول بودند. اداره آمار فدرال در سال ۱۹۸۶ نیروی

ناخالص داخلی در سال ۱۹۷۳ بوده است^۱. تولید ناخالص داخلی سرانه این کشور - بدلیل رشد سریع جمعیت^۲ - در سال ۱۹۸۶ حدود ۳۵ درصد کمتر از بالاترین حد خود در سال ۱۹۷۷ قرار داشته و از درآمد سرانه این کشور در سال ۱۹۷۰ نیز ۱۹ درصد کمتر بوده است. با توجه به رشد محدود تولید ناخالص داخلی در چند سال اخیر، بنظر نمیرسد که درآمد سرانه مردم هیچگونه بهبودی یافته باشد.

۴ - حجم و ترکیب اشتغال و نرخ بیکاری

در کشور نیجریه که بین اشتغال و

(1) EIU, *Nigeria: country profile 1989 - 1990*, (London: EIU pub., 1989) p. 12.

۲. نرخ رشد سالانه جمعیت در خلال سالهای ۱۹۸۰-۸۵ حدود ۳/۳ درصد برآورد گردیده است. رک.

Europa Pub. Ltd. *Europa Yearbook 1987* (London: Europa Pub. Ltd, 1987), P. 2608.

گروههای سنی ۱۵-۱۹ سال برابر با ۳۰/۷ درصد برآورد نموده‌اند. در سالهای ۱۹۸۷ و ۱۹۸۸ نیز در این وضعیت تغییری حاصل نشده است.

۵- قیمت‌ها و دستمزدها

طی دوره ۱۹۸۲-۸۹ بررسی چگونگی تحولات قیمت‌ها در نیجریه حاکی از آن است که بیشترین افزایش قیمت‌ها مربوط به سالهای ۱۹۸۴، ۱۹۸۸ و ۱۹۸۹ بوده است. کاهش نرخ تورم از ۳۹/۶ درصد در سال ۱۹۸۴ به ۵/۵ درصد در سال بعد از آن - علی‌رغم آنکه منابع غیررسمی نرخ حقیقی تورم را بیش از این مقدار می‌دانند- ناشی از افزایش تولیدات کشاورزی و ثبات نسبی قیمت مواد غذایی در این سال بوده است. در سال ۱۹۸۶ نیز - علی‌رغم کاهش نرخ برابری نایرا در مقابل سایر ارزها - نرخ تورم

کار این کشور را ۳۷ میلیون نفر برآورد نمود که حدود ۳ میلیون نفر از آنها بیکار بودند. در این سال نرخ بیکاری در مناطق شهری و روستائی بترتیب ۱۰ و ۴ درصد بود. یکسال بعد این ارقام بترتیب به ۱۲/۲ و ۶/۲ درصد افزایش یافتند^۱. بهرحال از آنجا که از زمان استقلال این کشور تا کنون سرشماری قابل اعتمادی صورت نگرفته است، به هیچیک از ارقام فوق نمیتوان اطمینان چندانی داشت. بهرحال، از زمان شروع رکود اقتصادی در سال ۱۹۸۱، میزان اشتغال کاهش یافته است و در خلال سالهای ۱۹۸۴-۸۶ حدود ۴۰ درصد از کارگران بخش صنایع بیکار شده‌اند.

نرخ بیکاری در میان فارغ‌التحصیلان دبیرستانها بسیار بالاست و منابع دولتی در اواسط سال ۱۹۸۵ نرخ بیکاری در گروه سنی ۲۰-۲۴ سال را در مناطق شهری معادل ۳۹/۷ درصد و این نرخ را در

تورم در نیجریه طی سالهای ۱۹۸۲-۸۹

سال	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷	۱۹۸۸*	۱۹۸۹**
نرخ تورم	۷/۷	۲۳/۲	۳۹/۶	۵/۵	۵/۴	۱۰/۲	۲۵	۴۵

••- پیش‌بینی

•- برآورد

مأخذ: Lloyds Bank, *Nigeria, Economic Report 1986*, (London: Dec. 1986), p.4.
EIU, *Op cit.* p. 4.

(1): *Ibid.*, P. 16.

افزایش نیافت چرا که سیاستهای ریاضتی دولت تا حدود زیادی مازاد تقاضا را کنترل نمود. بعلاوه قبل از کاهش رسمی نرخ ارز نیز بسیاری از کالاها از نرخ ارز در بازار آزاد متأثر شده بودند و برای جبران افزایش قیمت کالاهای وارداتی، حقوق و عوارض گمرکی واردات کاهش داده شدند. در سال ۱۹۸۷، کاهش تولیدات کشاورزی باعث گردید تا نرخ تورم به حدود ۱۰ درصد افزایش یابد. کمبود مواد غذایی و کاهش ارزش پول نیجریه باعث گردیده است تا نرخ تورم در سالهای ۱۹۸۸ و ۱۹۸۹ بترتیب حدود ۲۵ و ۴۵ درصد برآورد و پیش بینی شوند.

۶- ویژگیهای بخش کشاورزی

تا زمان استقلال نیجریه، کشاورزی از لحاظ تولید، اشتغال و کسب درآمدهای ارزی مهمترین بخش فعالیتهای اقتصادی کشور محسوب می شد. لکن با گسترش تولید و صدور نفت، کشاورزی متحمل نزول نسبی گردید بطوریکه محصولات این بخش که در دهه ۱۹۶۰ حدود ۸۰ درصد از صادرات کشور را تشکیل می داد در دهه ۱۹۷۰ تنها ۵ درصد از درآمدهای صادراتی کشور را کسب کرد. سهم کارگران شاغل در این بخش نیز با مهاجرت روستائیان به شهرها کاهش یافت و کشاورزی نه تنها نتوانست محصولات لازم را جهت صدور فراهم سازد، بلکه واردات مواد غذایی از خارج نیز روبه افزایش نهاد.

دولتهائی که در نیجریه بر سر کار آمده اند سعی داشته اند کشاورزان را به امر کشاورزی تشویق نمایند. در سال ۱۹۷۶ طرحی بنام «عملیات تغذیه ملی» به مرحله اجرا گذاشته شد و سپس «برنامه ملی تغذیه سریع» تهیه گردید، ولی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی به فراموشی سپرده شد و پروژه های زیربنائی و صنعتی شدن اولویت یافت. در سال ۱۹۸۰ پروژه توسعه کشاورزی با حمایت بانک جهانی و با هدف بهبود زیرساخت های محلی به اجرا گذاشته شد و امید می رفت که طرح مذکور تا سال ۱۹۹۰ در تمامی ایالات نیجریه به اجرا گذاشته شود.

یکی از موانع عمده عرضه محصولات کشاورزی در نیجریه، پائین بودن نرخ برابری نایرا بوده که منجر به تشویق قاچاق محصولات کشاورزی به کشورهای همسایه می شود. در این کشورها قیمت محصولات بالاتر و پرداخت با پولهای معتبری مانند فرانک انجام می شود. مهمترین محصولات کشاورزی نیجریه را یام (سیب زمینی شیرین)، کاساوا (مانیوک)، انواع ذرت، لوبیا، بادام زمینی، نی شکر، کاکائو، روغن نخل و برنج تشکیل می دهند. در مناطق خشک شمال کشور ذرت، بادام زمینی و پنبه به عمل می آید، در مناطق مرکزی و جنوب کشور کاساوا، سیب زمینی شیرین و ذرت و درکناره های باتلاقی رودخانه ها برنج کشت می شود. کاکائو در جنوب غربی و نخل روغنی در

جنوب شرقی کشت می شوند. حدود ۳۴ میلیون هکتار از ۸۱/۲ میلیون هکتار زمین قابل کشت این کشور به زیر کشت می رود. تولیدات دامی این کشور عمدتاً در مناطق شمالی نیجریه صورت می پذیرد.

در سالهای ۱۹۸۵ و ۱۹۸۶ عواملی از قبیل: آب و هوای مساعد و محدودیت ارزی برای واردات محصولات کشاورزی باعث افزایش تولید محصولات کشاورزی گردید. لکن، وضعیت نامساعد آب و هوا و آفت زدگی محصول باعث شد تا تولید ذرت و لوبیا کاهش یابد. از آنجا که منابع آماری

در مورد تولید محصولات کشاورزی ارقام مختلفی ارائه می دهند، ارقام تولید محصولات کشاورزی از درجه اطمینان بالائی برخوردار نیستند.

بهر حال، کشور نیجریه که در دهه ۱۹۶۰ مقدار معتابهی کاکائو، بادام زمینی، روغن نخل، کائوچو، پنبه و الوار صادر می کرد در حال حاضر تنها کاکائو و مقدار محدودی کائوچو هسته و کنجاله نخل صادر می کند و بسیاری از اقلام کشاورزی نظیر: برنج، گندم، ذرت و شکر را وارد می نماید. در سال ۱۹۸۳/۸۴ فعالیت های مربوط

برآورد تولید محصولات عمده کشاورزی نیجریه طی سالهای ۱۹۸۵-۸۷ واحد: هزارتن

کالا	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷
ذرت	۱۱۹۰	۱۲۲۶	۱۲۰۲
ارزن	۲۶۸۴	۴۱۱۱	۲۹۰۵
ذرت خوشه ای	۴۹۹۹	۵۴۵۵	۵۱۸۲
لوبیا	۶۱۹	۷۳۲	۶۸۸
کاساوا (مانیوک)	۱۲۷۸	۱۵۶۴	۱۴۸۶
سیب زمینی شیرین	۴۷۲۸	۵۲۰۹	۴۸۸۶
بادام زمینی	۶۲۱	۶۴۰	۶۵۷
هسته نخل روغنی	۲۶۰	۲۵۰	۲۵۲
روغن نخل	۴۸۸۴	۴۹۴۰	۴۹۵۰
کاکائو	۱۱۰	۱۰۰	۱۰۵
نشکر	۸۶۲	۸۹۷	۸۵۲

•• غیر قطعی

• تجدید نظر شده

EIU, *Opcit.* p. 18.

مأخذ:

به بخش کشاورزی حدود ۲۶ درصد از تولید ناخالص ملی این کشور را تشکیل می‌داده، که به این ترتیب بعد از بخش خدمات (با ۴۰/۷ درصد) و صنعت و معدن (شامل نفت) و ساختمان (با ۳۲/۲ درصد) قرار داشته است. بخش کشاورزی در دهه ۱۹۶۰ حدود ۶۶ درصد از تولید ناخالص ملی نیجریه را تشکیل می‌داد. برآوردهای سال ۱۹۸۵ سهم این بخش را معادل ۲۶/۱ درصد از تولید ناخالص داخلی نیجریه دانسته‌اند.

— دامپروری: مراکز عمده دامپروری نیجریه در شمال این کشور قرار دارند و پرورش بز در آنجا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، بطوریکه تعداد بزهای این کشور بیش از دو برابر تعداد گاوها و گوسفندهای آن می‌باشد. تولید محصولات دامی بدلیل شیوع وبای گاوی در سال ۱۹۸۳ کاهش یافت. لکن در سالهای ۱۹۸۶ و ۱۹۸۷ تولیدات دامی به ترتیب ۳/۷ و ۲/۱ درصد افزایش داشتند. در سال ۱۹۸۷ تولید گوشت گاو معادل ۲۳۲ هزار تن و تولید گوشت بز برابر با ۲۰۶ هزار تن بود.

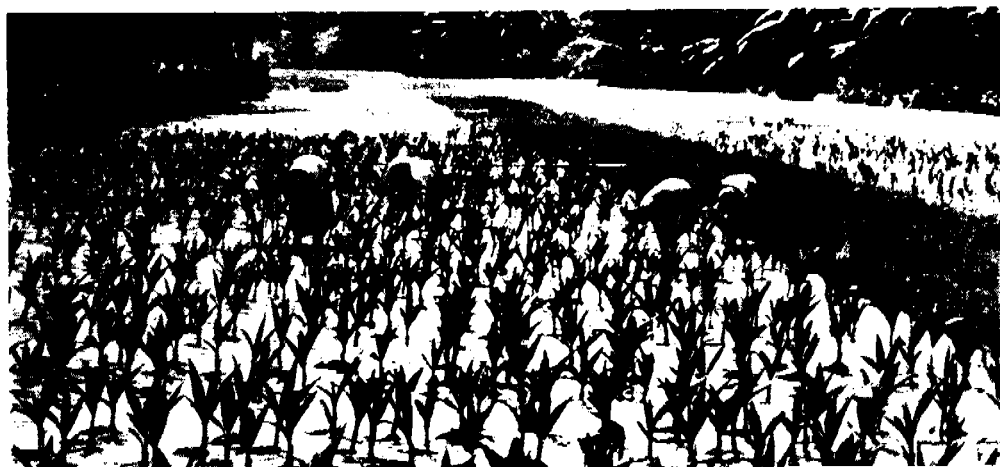
— صید: تعداد نیروی انسانی شاغل در امور مربوط به صید در نیجریه ۴۳۰ هزار نفر است که حدود ۷۵ درصد از آنها بطور تمام وقت در این زمینه فعالیت می‌نمایند. علی‌رغم افزایش ناوگان صیادی این کشور که باعث ۱۷/۲ درصد افزایش صید ماهی در سال ۱۹۸۷ گردید، میزان صید در این سال

(۱۴۳ هزار تن) هنوز با رقم ۳۷۰ هزار تن تولید در سال ۱۹۸۳ فاصله زیادی دارد.

— جنگل: حدود ۱۷ درصد از مساحت کشور نیجریه پوشیده از جنگل است، لکن تولیدات این بخش کفاف مصرف داخلی را نمی‌نماید و برخی از نیازهای چوبی کشور از خارج وارد می‌شود. در نیجریه نیز مانند اغلب کشورهای در حال توسعه، بخش اعظم چوب حاصله از جنگل‌ها (حدود ۹۰ درصد آن) به مصارف سوختی می‌رسد. تولید انواع چوب از حدود ۸۰ میلیون مترمکعب در سال ۱۹۸۰ به ۹۶/۶ میلیون مترمکعب در سال ۱۹۸۷ افزایش یافته است که تقریباً تمامی آنرا چوب گرد و چوبهای بریده شده (الوار) و تخته‌های چوبی تشکیل می‌دهند. کاهش ذخایر چوبی در این کشور نیاز به جنگل‌کاری و حفاظت از جنگل‌ها را ایجاب نموده است.

۷- ویژگیهای بخش صنعت، معدن و انرژی

— صنعت: بعد از استقلال نیجریه صنایع سبک این کشور، با گسترش مواجه بوده‌اند. تولیدات صنعتی بین سالهای ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰ با نرخ متوسط سالانه ۹ درصد و بین سالهای ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰ با نرخ متوسط سالانه ۱۲ درصد رشد یافتند. تا سال ۱۹۸۰ سیاست جایگزینی واردات — که بجای استفاده از منابع داخلی وابستگی زیادی به مواد اولیه و واسطه‌ای وارداتی را ایجاب

صنعتی کشور به منسوجات، نوشیدنیها، سیگار و شوینده‌ها اختصاص دارد. سایر فعالیت‌های عمده صنعتی عبارتند از: صنایع مواد غذایی، روغنکشی، تولید کفش، سیمان، آردسازی، مونتاژ اتومبیل و قطعات یدکی، لاستیک، مونتاژ کالاهای الکتریکی، کود شیمیایی، فولادسازی و مواد دارویی.

از سال ۱۹۸۴، سیاست دولت نیجریه وادار نمودن تولید کنندگان به سرمایه‌گذاری در تولید مواد اولیه داخلی بوده است که به نوبه خود نیازمند واردات ماشین‌آلات و تجهیزات مورد نیاز در این زمینه می‌باشد. در سالهای اخیر نیز آن بخش از صنایع، از قبیل: لاستیک‌سازی، کفش، منسوجات و صنعت چاپ، که عمدتاً از نهاده‌های داخلی استفاده می‌کنند، بیشترین رشد را دارا بوده‌اند.

می‌نمود - تعقیب شد. این امر باعث گردید تا صنایع این کشور در مقابل نوسان درآمدهای نفتی بشدت آسیب پذیر باشند و کاهش این درآمد، خصوصاً از سال ۱۹۸۲ به بعد، صنایع نیجریه را با بحران روبرو ساخته است. در سال ۱۹۸۸، صنایع مذکور - علیرغم بهبود اندکی در اوضاع اقتصادی - تنها با ۴۰/۷ درصد از ظرفیت اسمی خود به تولید اشتغال داشتند. در سالهای اخیر کاهش ارزش پول نیجریه و تقلیل تعرفه‌های گمرکی کالاهای وارداتی بترتیب باعث افزایش هزینه تولید داخلی و کاهش قیمت اجناس وارداتی گردیده‌اند.

بخش صنایع کارخانه‌ای در سال ۱۹۸۷ حدود ۶/۳ درصد از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌داد در حالی که سهم این بخش در سالهای ۱۹۷۱-۷۲ بالغ بر ۷/۲ درصد بود. حدود ۶۰ درصد از تولید محصولات

(۱) - حدود ۶۰ درصد از مواد اولیه مصرفی صنایع از محل واردات تأمین می‌شود. رک

شاخص تولید صنایع در نیجریه طی سالهای ۱۹۸۲-۸۷ (۱۰۰=۱۹۷۲)

سال	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷
شکر سازی	۷۸/۵	۵۵/۳	۴۷/۲	۴۲/۵	۳۰/۵	۲۸/۳
نوشابه غیر الکلی	۱۰۰۶	۸۷۳	۹۲۱/۶	۷۸۵/۴	۵۵۹/۴	۵۱۰/۷
نوشابه های الکلی	۵۰۹/۳	۳۰۶/۹	۴۱۹/۴	۴۸۹/۳	۶۱۷/۴	۶۳۹
مسوجات پنبه ای	۲۸۵/۵	۱۴۴/۸	۱۰۳/۹	۱۱۰	۴۴	۱۴۵
الیاف مصنوعی	۱۱۷۵	۱۲۴۲	۶۳۹/۴	۳۴۰/۲	۶۶۶/۸	۷۶۸
کفش	۳۲	۵۳/۸	۵۱/۳	۴۱/۸	۳۲/۷	۲۴/۴
رنگ و فرآورده های جنبی	۴۷۴/۳	۴۱۱/۱	۲۴۳/۱	۱۷۷/۲	۱۴۰/۱	۱۵۱/۴
تصفیه نفت	۳۵۳/۴	۲۵۵/۷	۲۵۱/۷	۳۵۸/۸	۳۰۱	۳۰۶/۸
سیمان	۲۸۲/۸	۹۶/۶	۶۰/۹	۳۰۳/۸	۳۱۸/۵	۳۳۲/۵
شیروانی سازی	۲۴۳/۸	۱۰۶/۸	۱۱۳/۲	۲۸۵/۱	۵۲۵/۹	۴۳۱/۸
موتار اتومبیل	۵۴۶۳/۳	۳۰۶۸/۳	۶۸۹/۳	۱۳۴۴/۱	۶۲۹	۶۱۰/۸
نوپنده ها	۴۱۲/۸	۳۸۳/۸	۱۷۱	۱۷۸/۳	۱۸۱/۴	۱۸۵/۲
رادیو و تلویزیون	۴ ۶۷	۵۵۸/۶	۳۳۴/۱	۳۶۷/۹	۱۸۱/۴	۸۴/۱
کل	۴۳۲/۷	۳۱۹	۲۸۰/۸	۳۳۶/۶	۳۲۳/۵	۳۴۰/۲

مأخذ: EIU, Nigeria: Country profile 1989 - 90 (London: EIU pub., 1989), p.31.

آجا کوتا در دست ساختمان است که قرار بود فاز اول آن تا سال ۱۹۸۹ با ظرفیت تولید ۱/۳ میلیون تن به بهره برداری برسد. لکن اجرای این پروژه به دلیل عدم پرداخت هزینه پیمانکاران، از سال ۱۹۸۷ به تعویق افتاد. با امضاء موافقتنامه جدید با پیمانکاران طرح در سال ۱۹۸۹، پیش بینی می شود که فاز اول آن تا سال ۱۹۹۱ به پایان برسد. لکن نحوه تامین مالی هزینه اجرای این طرح از

احداث و گسترش صنایع فولادسازی از لحاظ نظامی و غیرنظامی در فهرست اولویت های دولت نیجریه قرار داشته ولی این امر با مشکلات برنامه ریزی و مسائل مالی روبرو بوده است. در ژانویه ۱۹۸۲ مجتمع فولادسازی «دلتا» بطور رسمی گشایش یافت. این مجتمع مفتول، میله و صفحات فولادی تولید می کند و ظرفیت آن یک میلیون تن است. مجتمع دیگری در

طریق تهاتر با نفت، و گسـرانی و غیر قابل صدور بودن محصولات این مجتمع باعث گردیده تا بانک جهانی (از جمله وام دهندگان به نیجریه) با اجرای این طرح مخالفت نماید.

— معادن: جدا از نفت و گاز طبیعی، زغال سنگ، قلع، سنگ آهن، سنگ های آهکی، کلمبیت و فسفات مهمترین کانی های نیجریه را تشکیل می دهند. ذخایر زغال سنگ نیجریه بین ۲۷۰ میلیون تا یک میلیارد تن برآورد شده است. استخراج از معادن زغال سنگ که در منطقه انوگون (Enugun) متمرکز است از سال ۱۹۱۶ آغاز گردید و تولید آن در سال ۱۹۵۹ به بالاترین حد خود (۹۰۰ هزار تن) رسید. لکن از آن پس استخراج زغال سنگ بطور مستمر کاهش یافت و در سال ۱۹۸۳ به ۵۳ هزار تن رسید. تا سال ۱۹۸۶ میزان تولید رو به افزایش بود و در این سال به ۱۴۴ هزار تن رسید. لکن، محدودیتهای مالی، قطع برق و

ماشین آلات کهنه و قدیمی از مشکلات عمده افزایش تولید هستند. میزان تولید در سال ۱۹۸۷ به ۱۱۷ هزار تن محدود گردید. راه آهن نیجریه و شرکتهای تولید کننده سیمان، مصرف کنندگان اصلی زغال سنگ هستند و در درازمدت در صورت برطرف شدن تنگناهای مالی — زغال سنگ نقش مهمی در تامین انرژی کشور خواهد داشت.

تولید قلع در نیجریه از سال ۱۹۶۰ تا کنون شدیداً کاهش داشته است. در سالهای دهه ۱۹۶۰ این کشور دومین تولید کننده قلع در جهان بود. در سال ۱۹۸۴ تولید کنندگان قلع نیجریه در یکدیگر ادغام و شرکت معدنکاری قلع نیجریه را تشکیل دادند. لکن، هزینه های تولیدی بسیار بالا و مشکلات مالی در زمینه خرید ماشین آلات همچنان بصورت محدودیت های جدی باقی مانده اند. نیجریه عضو اتحادیه کشورهای صادرکننده قلع است و در سال ۱۹۸۹ — ۹۰ (از مارس تا فوریه) سهمیه صادراتی معادل

تولیدات معدنی نیجریه طی سالهای ۱۹۸۲ — ۸۷

واحد: تن

سال	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷
سنگ معدن قلع	۲۴۲۹	۲۱۰۲	۱۷۸۱	۱۱۰۰	۹۹	۲۱۱
کلمبیت	۱۶۹	۷۹	۱۲۰	۱۰۰	۱۲	۴۷
زغال سنگ	۵۷۰۰۱	۵۲۵۷۲	۷۳۲۶۸	۱۳۹۷۴۲	۱۴۴۳۸۳	۱۱۷۰۶۹
سنگ آهک	۱۵۱۰۴۷۲	۱۵۹۶۹۹۰	۱۸۹۱۴۵۷	۱۸۱۲۴۳۲	۱۳۸۸۱۳۸	۲۵۷۶۶۲۲

Ibid, p. 24.

مأخذ:

۱۰۰۰ تن فلز قلع داشته است. در زمینه قلع نیز -بدلیل قاچاق آن- صنایع مربوطه با کمبود روبرو هستند. میزان تولید حدود ۱۲۰۰ تن در سال ذکر گردیده که می‌تواند به ۱۶۰۰ تن نیز برسد.

— نفت و گاز: از سال ۱۹۵۷ که تولید تجاری نفت در نیجریه آغاز شد، اقتصاد این کشور بطور روزافزونی بر پایه نفت قرار گرفت. فروش نفت خام در حال حاضر حدود ۹۰ درصد از درآمدهای ارزی این کشور را تامین مینماید.

ذخایر اثبات شده نفتی این کشور حدود ۱۹-۱۷ میلیارد بشکه است و انتظار می‌رود که اکتشافات جدید این رقم را به ۲۰ میلیارد بشکه برساند که در اینصورت با نرخ تولید فعلی به مدت سی سال دوام خواهد آورد. تولید نفت این کشور از ۱۰۰-۲۰۰ هزار بشکه در روز در اوایل دهه ۱۹۶۰ به ۲/۳ میلیون بشکه در سال ۱۹۷۹ رسید. لکن از آن زمان، کاهش بازار اپک و رقابت نفت دریای شمال باعث کاهش شدید تولید و درآمدهای نفتی این کشور گردیده است. تولید نفت در سالهای ۱۹۸۷ حدود ۱/۲۷ میلیون بشکه در روز بوده است. بدلیل رکود در عملیات اکتشاف حوزه‌های جدید، ظرفیت تولید نفت این کشور از حدود ۲/۴ میلیون بشکه در اوایل دهه ۱۹۸۰ به میزان تقریبی ۱/۴ میلیون بشکه در سال ۱۹۸۸ کاهش یافته است.

مزیت نفت نیجریه -ر کیفیت بالا

(دارای سولفور کم و سبک وزن) و نزدیکی آن به بازارهای مصرف در اروپا است و این امر باعث گردیده تا نفت خام این کشور قیمتی بالاتر داشته باشد. در ژانویه ۱۹۸۱ قیمت نفت خام این کشور به ۴۰ دلار در هر بشکه رسید، لکن کاهش مصرف نفت در جهان و ظهور نفت دریای شمال - که از مزیت‌های مشابهی برخوردار است - باعث کاهش سهم و درآمد نفتی نیجریه گردید. کاهش تقاضا برای نفت و تلاش سازمان کشورهای تولیدکننده نفت (OPEC) در حفظ سهم خود در بازار، باعث گردید تا در سال ۱۹۸۶ متوسط قیمت نفت نیجریه به ۱۴ دلار برای هر بشکه کاهش یابد.

جمع ذخایر اثبات شده گاز این کشور ۲/۴ تریلیون مترمکعب است و برآورد شده که ۱/۸۴ تریلیون مترمکعب دیگر نیز وجود داشته باشد. حدود ۶۰ درصد از ذخایر اثبات شده گاز نیجریه در شرق دلتای نیجر قرار دارد و بخش اعظم گاز در سرچاه سوزانده می‌شود. تولید گاز در سال ۱۹۸۷ معادل ۱۶/۸ میلیارد مترمکعب بود که ۲/۴ میلیارد مترمکعب از آن به صنایع داخلی فروخته شد، ۶۱۵ میلیون مترمکعب توسط شرکتهای نفتی مصرف گردید و مابقی سوزانده شد. و این در حالی است که از این گازها می‌توان جهت حفظ فشار چاههای نفت، تولید انرژی در داخل کشور و مایع کردن آنها جهت صدور استفاده نمود.

شرکت ملی برق نیجریه مصرف کننده داخلی عمده گاز است. طرحی نیز در دست

تولید و درآمدهای نفتی نیجریه طی سالهای ۱۹۸۴-۸۸

سال	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷	۱۹۸۸
تولید (هزار بشکه در روز)	۱۲۳۵	۱۳۸۸	۱۴۸۱	۱۴۶۴	۱۲۷۰	۱۳۸۹	
صادرات (میلیون دلار)	۹۹۵۴	۱۱۵۶۸	۱۲۲۰۴	۶۱۴۳	۷۱۷۳	۶۳۰۰*	

هبرآورد

Ibid, p. 24.

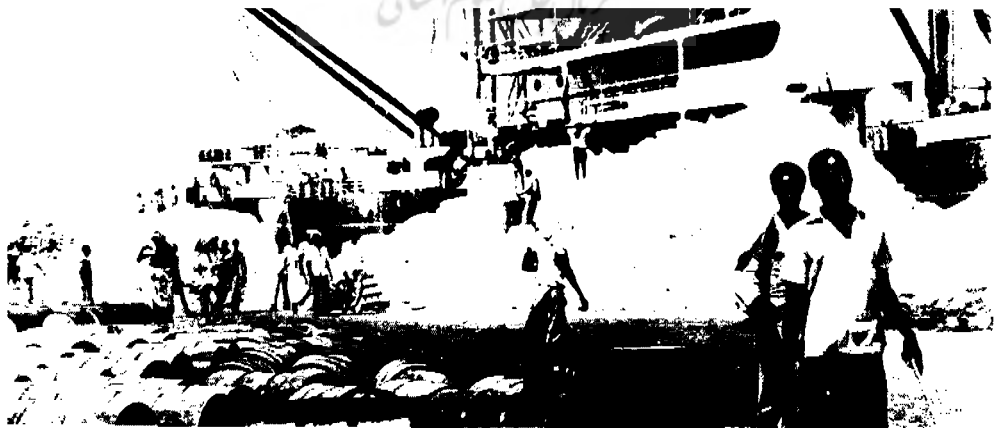
مأخذ:

برق نیجریه معادل ۳۵۱۸۰ میلیون کیلووات ساعت بود و برق تولید شده در کشور با ۵/۷ درصد کاهش به ۱۰۱۴۹ میلیون کیلووات ساعت تنزل یافت.

در سال ۱۹۸۷ بیش از $\frac{۲}{۳}$ مصرف انرژی کشور را فرآورده‌های نفتی تامین می نمودند در حالیکه سهم گاز حدود ۲۴ درصد و سهم برق وزغال سنگ کمتر از ۱۰ درصد بودند.

انجام است که از طریق لوله، روزانه ۱۴ میلیون مترمکعب گاز را به مصرف کنندگان در لاگوس برساند

— برق: از سال ۱۹۶۰ به بعد، ظرفیت تولید برق نیجریه همگام با تقاضا افزایش نیافته است. از اینرو، صنایع مصرف کننده برق با خاموشی های پی در پی روبرو بوده و برخی از آنها اقدام به نصب ژنراتورهای شخصی نموده اند. در سال ۱۹۸۷ ظرفیت نیروگاههای نصب شده تولید برق شرکت ملی

درآمد هم در ۱۹۸۷	۱۹۸۷	۱۹۸۶	۱۹۸۵	۱۹۸۴	۱۹۸۳	سال شرح
۰/۴	۸۴/۹	۸۰/۳	۸۶/۱	۵۶/۷	۴۴/۷	زغال سنگ
۷/۸	۱۴۷۶/۸	۱۷۷۵/۴	۱۵۰۴/۱	۱۲۹۸	۹۳۸/۱	الکتریسیته آب
۲۴/۴	۴۶۰۹/۲	۴۲۹۶/۴	۴۵۱۸/۸	۳۷۴۰/۴	۴۷۲۷/۴	گاز
۶۷/۴	۱۲۷۵۵/۸	۱۵۰۶۰/۹	۱۴۶۱۸/۸	۱۴۵۲۷/۵	۱۶۸۶۸/۲	فرآورده های نفتی
۱۰۰	۱۸۹۲۶	۲۱۲۱۳	۲۰۷۲۷/۸	۱۹۶۲۲/۶	۲۲۵۷۸/۴	جمع
-	۴۱۹/۷	۴۹۵/۶	۴۸۰/۱	۴۷۶	۵۵۰/۱	تناقص مصرف کل (۱۹۷۲=۱۰۰)

•• بانک مرکزی نیجریه

• تجدید نظر شده

Ibid, p. 24.

• مأخذ:

فهرست منابع و مأخذ:

- (1) Economist Intelligence Unit, *Nigeria: Country Profile 1989-90*
London: EIU Pub. 1989 .
- (2) Economist Intelligence Unit, *Nigeria: Country Profile No. 2,*
1989 London: EIU Pub 1989 .
- (3): Europa Publications Limited, *The Europa Yearbook 1986, 1987*
(*A World Survey*), London: E.P.L. 1986, 1987.
- (4): Lloyds Bank, *Nigeria Economic Report 1986*, London: Dec. 1986.